

Огієнко Д.П.

асистент кафедри

естетичного виховання

ВНЕСОК Т. ЛУБЕНЦЯ У РОЗРОБКУ ПРОБЛЕМ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ (ПОЧАТОК ХХ СТ.)

Процес трудової підготовки особистості як педагогічна проблема, що має тісний зв'язок із соціально-економічним розвитком суспільства, постійно був у колі першочергових зацікавлень науковців, педагогів-практиків і методистів.

У другій половині ХІХ ст., коли відбувалося становлення трудового навчання як навчального предмета загальноосвітньої школи, його теоретичні засади розглядалися й аналізувалися у працях Є. Андрєєва, І. Анопова, І. Вишнеградського, О. Духновича, М. Корфа, М. Пирогова, М. Пісковського, В. Сабаніна, К. Ушинського.

У кінці ХІХ й на початку ХХ ст. плідно розробляли проблему трудової підготовки молоді П. Каптерев, Т. Лубенець, О. Неболсін, С. Русова, Г. Солонін, І. Стебут, В. Фармаковський, К. Цируль, Я. Чепіга, К. Янжул та ін. У колі їх наукових зацікавлень стояли питання змісту, форм і методів трудового навчання, його взаємозв'язку із загальноосвітньою і професійною підготовкою учнів. Зокрема, багато уваги приділяв проблемі трудового виховання відомий український педагог і освітній діяч Тимофій Григорович Лубенець – автор багатьох педагогічних праць. Серед них «Педагогічні бесіди», «Про наочне викладання», «Методика арифметики», «Арифметичні задачки», книга для читання в початковій школі «Зернятко» та ін. Народився Т. Лубенець 21 лютого 1855 р. в м. Кролевець Чернігівської губернії (нині Сумська обл.) [3, с. 372]. Після закінчення Кролевецького повітового училища він вступив до Чернігівської учительської семінарії, після закінчення якої (1873 р.), почав працювати народним учителем у с. Вороньки на Чернігівщині, де й розпочав свою наукову діяльність, написавши

«Общепользныи задачник», який редагував його колишній викладач у семінарії П. Солонина.

Займаючись освітянською діяльністю, Т. Лубенець плідно працював над розробкою загальнотеоретичних питань у галузі освіти й виховання. Помітне місце у колі його наукових зацікавлень займала початкова школа, з якої він виніс цінний практичний досвід, працюючи народним учителем. За переконанням Т. Лубенця, початкове навчання має бути тісно пов'язаним із життям, а тому головним завданням народної школи є підготовка учнів до майбутнього трудового життя. Усвідомлюючи це положення, як проблему, яка потребує наукового вирішення, Т. Лубенець спрямовує свої зусилля на зміст і методику трудового навчання в початковій школі і дитячому садку. З цією метою він провів значну роботу, пов'язану із вивченням і систематизацією тогочасних нормативних документів, циркулярів і розпоряджень Міністерства народної освіти стосовно трудового навчання. Результатом цієї діяльності були впорядковані Т. Лубенцем і видані в 1911 р. «Програми предметів, які викладаються в однокласних і двокласних народних училищах, і занять у дитячих садках, із додатками, що містять перелік речей, наочних посібників і навчальних книг, необхідних для обладнання училищ, ремісничих класів і дитячих садків» [2].

Аналіз вміщених у «Програмах...» нормативних документів, що стосуються викладання трудового навчання, показує, що в них знайшли відображення актуальні на той час питання стосовно відкриття класів ручної праці і ремісничих відділень при початкових училищах, їх матеріально-технічного оснащення і фінансування. Значна увага у «Програмах...» приділялася змісту і вузловим питанням методики викладання рукоділля у жіночих підготовчих класах і двокласних училищах. Основні розділи цих програм були: шиття, вишивання і в'язання, у процесі вивчення яких передбачалось поступове ускладнення трудових операцій.

Необхідно відзначити, що укладаючи «Програми...», Т. Лубенець вважав за доцільне вмістити в них і програму рукоділля, призначену для

міських змішаних училищ, у яких навчалися і хлопчики, і дівчатка. Не зупиняючись на традиційних видах жіночого рукоділля, які опановували учениці міського училища, наведемо перелік окремих програмних положень, рекомендованих для виконання хлопчиками: плетіння мішечка із товстого шпагату; в'язання, ремонт одягу і накладання заплат» [2, с. 37-38].

Варто наголосити, що в укладених Т. Лубенцем «Програмах...» знайшли висвітлення й питання трудової підготовки майбутніх учителів в учительських інститутах і семінаріях. Зокрема, в розділі IV «Про ручну працю і ремесла» йде мова про те, що «відділення вченого комітету міністерства з технічної і професійної освіти прийшло до висновку, що однією із найсуттєвіших причин, що гальмують правильний і успішний розвиток справи є матеріальна незабезпеченість більшості класів ручної праці і ремісничих відділень... Другою головною причиною, що затримує викладання ручних занять, є нехватка осіб педагогічного персоналу, достатньо підготовлених до керівництва практичними заняттями» [2, с. 62-63].

Подальший аналіз укладених Т. Лубенцем програм показує, що в них знайшли місце й питання, пов'язані із викладанням ручної праці в дитячому садку, що, безперечно, відображає й позицію самого укладача програми стосовно якомога раннього започаткування трудового навчання і його наступності в усіх ланках освітньої системи. Не ставлячи за мету здійснити всебічний аналіз пропонованих програмою видів ручних робіт, призначених для дітей 4-8 років, зауважимо, що вони різноманітні у змістовому відношенні і передбачають досить повний перелік трудових операцій, пов'язаних із обробкою картону, паперу, ліпленням із глини і пластиліну, доглядом за рослинами, роботою з піском і т. і. [2, с. 85-86].

Підсумовуючи вищенаведені положення, слід зазначити, що вихід у світ збірника програм, укладених Т. Лубенцем, був дуже своєчасним і потрібним, оскільки ручна праця, не дивлячись на ґрунтовну розробку її

загальнотеоретичних і методичних засад, все ж не набула у дожовтневий період статусу обов'язкового навчального предмета.

Література

1. Лубенец Т.Г. Педагогические беседы. – СПб.: Школа и жизнь, 1913. – 551 с.
2. Лубенец Т.Г. Программы предметов, преподаваемых в одноклассных и двухклассных училищах и занятий в детских садах. – К.: Польза, 1911. – 105 с.
3. Чернігівщина. Енциклопедичний довідник / за ред. А.В. Кудрицького. – Київ.: Вид. Українська радянська енциклопедія, 1990. – 1010 с.